

Lembar Kerja Peserta Didik

LKPD

BAHASA JAWA

**KANGGE KELAS XI
SEMESTER I**

Antologi Taman
Cerkak

CAPAIAN PEMBELAJARAN

Pada akhir fase F, peserta didik mampu mengolah, menginterpretasi, menganalisis, dan mengidentifikasi informasi berupa gagasan, pikiran, perasaan, pandangan, arahan, atau pesan yang akurat dari membaca teks sastra *cerita cekak* dengan memperhatikan kaidah bahasa Jawa.

ELEMEN : Membaca

INDIKATOR KETERCAPAIAN

- Peserta didik dapat menjelaskan pengertian unsur intrinsik *cerita cekak* dengan tepat.
- Peserta didik dapat menganalisis unsur intrinsik *cerita cekak* dengan tepat.

TUJUAN PEMBELAJARAN

Setelah mengikuti pembelajaran dengan mengembangkan kemampuan bernalar kritis, gotong royong, dan percaya diri melalui model pembelajaran *Problem Based Learning (PBL)* dan metode *Student Teams Achievement Division (STAD)*, ceramah, diskusi, dan penugasan dengan menerapkan TPACK melalui media *Flip Book*, *Live Worksheet*, dan *Quizziz*, peserta didik dapat:

- Menjelaskan pengertian unsur intrinsik cerita cekak dengan tepat.
- Menganalisis unsur intrinsik cerita cekak dengan tepat.

FASE 1. ORIENTASI MASALAH

PERTANYAAN PEMANTIK

- Punapa para siswa sampun nate maos cerita cekak ?
- Menapa irah-irahan cerita cekak ingkang sampun nate dipunwaos siswa menika ?
- Cerita cekak kanthi tema menapa ingkang sampun nate dipunwaos dening para siswa ?
- Miturut para siswa, unsur cerita cekak menika kadadosan saking unsur menapa kemawon ?

PRE - TEST

Kangge mangertosi *kemampuan awal* para siswa saderengipun pasinaon, sumangga saged dipunwangsul pitakenan wonten link menika.
<https://quizizz.com/join?gc=75194770>

FASE 2. ORGANISASI PESERTA DIDIK

MATERI FAKTUAL

Tuladha Cerita Cekak ing Kalawarti Djaka Lodhang

26

Selasa, 10 Agustus 2010
Jawa Barat, 10 Agustus 2010

Cerita Cekak

Nini Klenyem :

Aku KUDU LUWUH NGATI-ATI

Stres...ayake, ngono yen lembang satuk, aku ya gumun karo kenehane bocah-bocah satuk, sing apa-apa kok njur ngambang...maling...nekat... mangpa perkawane durung cetha. Wis ana tetung dina, pasien anyar iki dadi jellahanku, ing bangsal Kenanga, paparku dhine.

"Nyambak nekat badhe ngaku sahar, ngaku teng mangg ngeng njur semperan kadh bae," ngono kandharane ibune sing nurugoni nalika aku ngepasi ngganti perbanne dweheke.

"Lajeng perkawinan purapa, bu?" aku nanyit.

"Boten ngertos, Sus. Sanjange remange awak kudu niku bubar regejegan kadh pacare, ning pacare niku njur kesah manuk tenet Jakarta. Emapan seminggu niku boten mbebet kulyah."

Mingah perawat, aku ayem

barang dhokter ngendhi ya sike munj pepes karo baluk bundhan ning jero ora apa-apa. Aku yakin suk yen gip-e wis dibukak dweheke mesthi enqal mari. Nalika durung seminggu neng rumah satuk, dweheke anget mangen, kepeksane kudu dadekang kadh taten. Stres sajak abot. Wong angger tura mesthi ngidhar.

"Ningun...Ningun" ngono teras...bokumenawa kudu undang-undange pacare. Barung wis genep seputuh dina, dweheke wis sadhar tenan. Ning kakuw, dweheke aternan, gedem mangen ning kudu njakak dufang. Semono nga wektune adus ya kudu aku sing ngidhar, nganti budi iki ditoni kancak-kancak perawat sing malah banjur macukake aku karo dweheke, kandharane:

"E...c...Dina, Tamtomo pasienmu sing aternan kae wis

semester akhir lho... mangpa kulyah ing bukam, suk lek luhak dadi penjacara, akeh lho dweheke."

"Ah, ya embuh," wangsulaku karo njungsi. Ning ya gene atiku mangkel-mangkel seneng yen dipacok-pacokake karo Tamtomo. Geneya atiku seneng yen dipacok? Apa aku ya seneng karo dweheke?

"Nang tahun baru, pacar baru ni, pe" ngono panyengese kancak-kancak yen aku lagi pas rampung ngidhar. Tono. Apa bocah iki mujudake hadhian kanggo ing taun anyar sasi ngarep kudu? Sasawene iki aku rak durung nate pacaran, embuhlah, aku ora ngerti. Sing cetha yen aku durung ndulang apa nyibini dweheke dina kudu, rasane kaya ana sing kurang. Aku rumangsa seneng yen cecedhakane karo dweheke. Jare kancak-kancak yen aku durung ketok, Tono malah nakhalake:

"Mara Mbak Dina?"

Satuk Tono wis ajar mikuk. Tamah aku sing dijajah dhangpang yen dweheke ajar mikuk neng sajaban bangsal. Aku ya setya ngancani, yen ngepasi dhine, kudu rak ya mujudake tugas ing rumah satuk. Babar pisan aku ora wani takon apa-apa, kejaba mang ndedonga jroning ati, supaya dweheke enqal piawangan mari, lan banjur bisa bali kulyah maneh.

Liyane kabeh tak pasrahake marang Gusti Kang Paring Urip.

Nalika tekan platform ing sangsore wi alamanadha kang ngrembuwang, Tono mang lunggahan ing kursi taman, tak turuti. Karo mangun lungguh dweheke kandharane:

"Dik, Dina, matumawon ya, dene alaman wis kersa ngurusi aku kadh gendhi, nganti aku bali wis ajar mikuk."

Aku mangguli nggedhekeke atine:

"Wis ta Mas Tono, sabar. Sedheka maneh panjenengan rak bisa bali kulyah. Mula suk ta sah seneng ngidhar, luwih-luwih yen penggalah lagi mangel utawa naktare lagi peteng, mundhak gampang nenu kacilakan."

"Jenah pacarku kudu ngregetake sok Dik, mang

26

Selasa, 10 Agustus 2010
Jawa Barat, 10 Agustus 2010

Cerita Cekak

Herlina S :

TATU

Ragasi dibukak Lisa ngjedhake koper ing bagasi, dene Sinta wis nggonggong bali ngidhar. Twer-deser kendharan singgalake platiran tumuju Masiran. Sore iki karaman terang. Lemah lan dahan angul sing diluwat leles meniti tereng buhar udan.

Lumrahé wonten kenginan niku segar, sithet kan kerdh kerdh diti priksa dereng peteng Masiran. Catin pemungpan sing wis anyar ing barisan tili priksa ora akeh. Sinta sing wis tekan stasiun banjur tumuju barisan kuli, dene Lisa bangsane mudi.

Sepur Sawunggath wis majan ing peron 3. Kabeh ana 8 gerbong, klebu kromotif. Sinta ndelwa ing gerbong 2 banjur tumuju kursi nomer 12D. Sajake panceri wektune ora mepet anggonne. Sinta

yen wis arep mangkut. Lisa mangg nung kamar ya? Lisa meyang saka dhigan. Sike jumarugah: metu kamare Sinta tumuju kamare dweheke. Kamare Sinta lan Lisa jejuran. Lawang kamar amung kacek api setengah meter, ing lawang kamare Lisa tulis Lisa Correl. Ora mang tulisan, ing ngisor tulisan iki uga ana pepasan templan foto lan gambar kembang. Kerna manis iki lagi ngancik remaja. Ing jero kamare uga kethok terpelati foto lan gambar-gambar kembang.

Sinta lan Lisa satemene dweheke kenehangan kang padha. Kuterane seneng marang telanduran kembang. Platiran omah ditandhi kembang-kembang kang manawa-warna ugal. Pepak bangget bepara kaya baluk kembang. Sinta lan Lisa telaten ngurusi lan ngupahara telanduran kuli.

"Sa, arep mangkut?" Sinta nggeret koper lan nyungkil tas cilik karo lewat ngarep kamare Lisa.

"Ya, Mbak. Ayo daktijughe mangg stasiun?" Lisa sing lagi ngurugake tembang kadh nyumet kupinge nganggo piranti sing jenenge headset meyang saka panceri banjur nganggo sweater rajat. Lisa lala-lala.

Monitor radha papat wis cumawis ing platiran. Sinta lan Lisa gage mbukak lawang kendharan.

tekan stasiun. Paling ora iki ana sepuh meki Sinta mangg jahal sepuh mangkut. Ora gantulan senew sepuh rumambat mekati rei wesi bang gilar ananga saben dina kagila radha sepuh. Alon-alon sepuh singgalake stasiun Kutarjo.

Sawangan sore iki wis rada katon peteng jalaran wis ngancik wektu Magrib. Sinta mang Lisa nyawang kelap-kelip lampu ing omah-omah utawa saka kendharan kang lumaku ing dahan godhe. Yen miklu ing pagelangan utawa panceri, kudu teteng katon peteng, kepara ora cetha.

"Permis...?" ana pawangan nganggo sedelan kadh dhine lungguh ing lungguh kenging rejeki Sinta. Ngajene nganggo topi lan masker, nyangkut kas ireng cilik. Dene lan sing rada godhe wis dipeluhake ing bagasi.

Sinta nuka awak, mripet se-thitik mepet kaca jendhela. Tangane nggongg tas cilik banjur ngupuk ponsel. Satemene ora ana sing arep dibukake. Sinta mang gicik warta ing internet banjur maca warta kabeh, embuh bu warta selebriti, utawa kesehatan, utawa fashion. Dhine ngurug ngidharake layar ponsel. Piripike memenerang marang layar. Kadh kanehane unuk-unuk mawa jawara ing ponsel kuli.

Aku sing marani utawa sirama sing mbalik? sawara saka jero ponsel. Sinta ora mangguli. Telpon kangpung makpet. Semaja dispet dening pi-yai ing telpon.

Sinta unjal ambegan dawa maneh. Donyane kaya-kaya rubuh lan ngedhuki anggonne. Lungg sepuh sing dawa kuli kaya ngguguy marang dweheke akeh pangpoc. Sutarane klakon sepuh sing njrit-njerit mikuk weng kaya jeric ati kang ngrestitih. Sinta madet dadi reca. Rada sawetara, dweheke amung mbegeg keneh.

"Apa aku nganggu siramu?" Krisna ngidhar papan lunggane Sinta. Ora ana wangsulan saka wong wadon kuli. Satemene pener ngidhar panggonane maneh, nanging Krisna wis lungguh ing jejere. Krisna mbacutake gunem sirambi ngalung soklat. Soklat iki mirunggan kanggo siramu. Aja dibukak."

Rada sawetara Sinta nyawang bungkusane soklat karemenane. Soklat kuli ngelengake marang telakon kangpung. Jalaran seneng njrit soklat, Krisna saben ngidhar dweheke mekati nggawa. Nganti ing sawijining dina, Krisna kadh kandhar anggonne ngupuk Sinta. Kendhar

"Saya membawa bekal coklat. Apakah mbak mas coklat?"

gagapan, banjur tumungkul.

"Sejatine, aku isin marang sampeyan, Mas Krisna," lirih sawetara Sinta. Panyawane adhi mendhak lungguh waku kang uga kangpung. Tamen an kang tangh

marang wong-wong kang bakal neruake laku marang Jakarta.

"Aku madhun kene. Tulang dipenggalah. Aku malah ngenteni kabehane" Krisna ngidhar banjur ngidhar saka papan lunggane Sinta.

FASE 2. ORGANISASI PESERTA DIDIK

MATERI KONSEPTUAL

Pangertosan Unsur Intrinsik Cerkak

Unsur intrinsik cerita cekak, inggih menika unsur ingkang wonten ing salebetipun cerita cekak.

Ingkang Kalebet Unsur Intrinsik Cerkak

1. Tema
2. *Latar* utawi *setting*
3. Alur (Plot)
4. Paraga
5. Wataking Paraga
6. *Sudut Pandang*
7. Piwulang luhur (*amanat*)

Materi ingkang langkung jangkep saged dipuntingali wonten ing *link bahan ajar* :
<https://anyflip.com/evaum/rpkl/>

FASE 3. PENYELIDIKAN INDIVIDU / KELOMPOK

GLADHEN KELOMPOK

PITEDAH GLADHEN

- Kadamela kelompok kanthi cacahipun 6 siswa ing saben kelompok.
- Lenggah kaliyan kanca satunggal kelompokipun lajeng nindakaken pirembagan.
- Kawaosna cerita cekak ingkang sampun kasamektakaken
- Kaanlisisna unsur intrinsik cerkak ingkang sampun katemtokaken wonten ing perangan pitakenan lan kaandharna pawadanipun.
- Satunggal kelompok anggenipun ngempalaken cekap satunggal kemawon ananging sedaya anggota kelompok kedah paring pamanggih.
- Anggenipun mangsuli sasaged-saged ngginakaken basa Jawi ragam krama.

FASE 3. MEMBIMBING PENYELIDIKAN KELOMPOK

GLADHEN

Kawaosen cerita cekak kanthi irah-irahan “*Kangen Pak Bon*” ing ngandhap menika lajeng Kaanalisisen unsur intrinsik wonten ing cerita cekak menika saha pawadanipun!

Kangen Pak Bon

(Dening Sayekti Ardiyani)

Fikri bola-bali kerut irunge. Sanajan wis nganggo masker kanggo nutupi irunge, ambune kamar mandhi tembus tekan irung.

“Parah! Kamar mandhi iki ambune pesing banget! Mung rong dina Pak Bon ora mlebu, wis reged ngene. Hah, bocah-bocah ora tau nyiram sawise pipis pa?” sambate Fikri. “Iki nembe kamar mandhi siji, kamar mandhi liyane piye?”

Pak Bon, dadi tukang kebon lan tukang reresik ing sekolahe Fikri jenenge Pak Zaenuddin. Pak Bon wis rong dina ora nyambut gawe amarga lagi lara. Arep kepriye maneh yen Pak Bon ora langsung mlebu? pikir Fikri.

Kanthi upaya sing bisa ditindakake, Fikri pungkasane ambegan lega ing ngarep kamar mandhi. Rasane getun, kok wingi dheweke ora mlebu Pramuka tanpa izin. Sawise pelajaran, dheweke mulih. Fikri wis ora sabar ketemu Mbah Putri sing bakal teka lan nginep ing omahe wong tuwane. Ibu wis ngelingake Fikri supaya melu kegiatan Pramuka amarga Mbah Putri rawuh sore.

Sepur nembe tekan stasiun kira-kira tabuh 16.00 WIB. Fikri sing uwis kangen karo eyange, ngeyel yen dheweke bakal methuk Mbah Putri ing omah, mula dheweke kudu mulih luwih awal.

Lha, saiki Fikri getun amarga ibune bener. Fikri kudu ngenteni suwe nganti Mbah Putri rawuh. Amarga dheweke bolos Pramuka, dheweke dihukum ngresiki kamar mandhi mambu sing ditinggalake Pak Bon. Fikri lega amarga tugase wis rampung.

Dheweke lagi wae nyruput wedang putih saka botol sing digawa nalika ana pengumuman saka pengeras suara sekolah. Kabeh siswa didhawuhi guru gugur gunung ngresiki sekolah. Saben kelas mesthi resik amarga petugas piket sregep ngresiki. Nanging, platarane katon reged banget karo godhong sing sumebar. Mangsa iki kadhangkala nggawa angin kenceng satemah godhong-godhongan terus rontok. Apa maneh koridhor sing bledug kandel lan ruwang liyane sing ora didemek petugas piket. Tetanduran ing sakubenge pekarangan uga wis garing.

“Pancen susah yen Pak Bon lagi lara. Dadi kangen karo Pak Bon,” sambate Fikri. “Nembe lungguh ngaso, dikon resik-resik maneh,” raine mrengut.

“Ciyee...kangen...biasane ora tau nggatekake Pak Bon,” ujare Umar.

“Ewadene kanca-kanca ora kangen? Pak Bon lagi lara mung rong dina, sekolahe wis reget banget. Delengen kamar mandi, hiyy ambune ra karuan. Awake dhewe isih gumantung marang Pak Bon. Yen lara nganti pirang-pirang dina, kepiye dadine sekolahan?” pitakone Fikri.

“Iya, saiki awake dhewe rumangsa kelangan, biasane ora perduli. Pranyata Pak Bon nduweni peran gedhe ing sekolah iki,” ujare Yoga.

“Tugas Pak Bon ora beda karo guru. Tanpa wong-wong mau awake dhewe ora kuwat,” Umar kaget.

“Dhewe nembe ngrasa yen Pak Bon ora ana,” sambunge Fikri.

“Kepriye yen sore iki tilik Pak Bon,” saran Yoga.

“Bener kuwi, kas kelas bisa kanggo tuku oleh-oleh,” sambunge Rani, bendhahara kelas sing lagi ngrungokake ora adoh saka bocah-bocah mau.

“Sarujuk, budhal sekolah langsung mrana,” Umar sing dadi ketua kelas mutusake. Rampung rembugan, bocah-bocah banjur padha metu saka kelas kanggo gugur gunung.

“Lho kok Bapak boten rawuh, kula kangen Pak,” Umar miwiti nyapa Pak Bon sawise tekan omahe budhal sekolah.

“Bapak lara, vertigone kumat maneh. Ora bisa apa-apa. Piye sekolahe?” Pak Bon kaget karo tekane bocah-bocah.

“Wah semrawut, Pak. Menawi boten wonten Bapak, sekolahe reged, Pak,” sambate Fikri.

“Dingapura, insya Allah sesuk mlebu. Alhamdulillah wis mari,” kandhane Pak Bon.

“Nyuwun sewu Pak, kita asring kesupen lan boten perduli kalihan karesikan. Bapak boten rawuh, ketinggal benten sekolahan,” ujare Yoga.

“Dongakna supaya bapak ora lara maneh, bocah-bocah. Dadi bapak bisa ngurusi sekolah,” ujare Pak Bon.

“Nanging, aku uga njaluk tulung. Bocah-bocah uga duwe tanggung jawab kanggo njaga karesikan sekolah. Yen wis biasa ngopeni lan njaga lingkungan awake dhewe mesthi kepenak sinau.”

“Nggih Pak, janji badhe langkung nggatosaken karesikan,” kandhane bocah-bocah meh bebarengan.

“Hmm... maturnuwun wis teka, dadi tambah semangate bapak,” Pak Bon mesem seneng. Bocah-bocah uga seneng bisa tilik Pak Bon.*

(kamot ing Djaka Lodang No. 07 Taun 2022 kaca 28).

FASE 4. MENGEMBANGKAN & MENYAJIKAN HASIL KARYA

Kelompok :

Nama Anggota : 1.

2.

3.

4.

5.

6.

Analisis Unsur Intrinsik Cerita Cekak

Latar (Setting) :

- Latar Panggenan:

a

Pawadanipun:

b.....

Pawadanipun:

c.....

Pawadanipun:

d.....

Pawadanipun:

e.....

Pawadanipun:

f.....

Pawadanipun:

g.....

Pawadanipun:

FASE 4. MENGEMBANGKAN & MENYAJIKAN HASIL KARYA

- **Latar Wekdal**

a

Pawadanipun:

b

Pawadanipun:

c

Pawadanipun:

- **Latar Swasana:**

a

Pawadanipun:

b

Pawadanipun:

c

Pawadanipun:

FASE 4. MENGEMBANGKAN & MENYAJIKAN HASIL KARYA

Sumangga sesulih saking kelompok saged maosaken asiling pirembagan kelompok wonten ing ngajeng kelas.

FASE 5. ANALISIS & EVALUASI PROSES PEMECAHAN MASALAH

Kangge mangertosi seserepan para siswa sasampnipun nyinau bab unsur intrinsik cerita cekka wonten ing dinten menika, sumangga saged mangsuli pitakenan-pitakenan wonten ing *post-test* ingkang saged dipuntingali wonten ing *link* menika <https://quizizz.com/join?gc=76726358>

